

PIILOSSA

KARKURUUS: Sodanajan aseistakieltäytyjät pakenivat metsiin henkensä kaupalla. Valtion tarjoamat vaihtoehdot olivat joko rintama tai hautausmaa, mutta pasifistit keksivät kolmannen tien. Kullaan erämaassa sijaitseva Kakkurin korsu oli lähes kolmen vuoden ajan metsäkaartilaisten piilopaikka.

”Tänä päivänä nämä korsun miehet olisivat olleet sivareita. Muutamalla oli kyllä muita poliittisia syitä. Vuosi 1918 oli jäänyt sopimatta.

Kotiseutuneuvos Timo Korkeaoja ja korsun nykyinen asukas.

Vaiivhainen maamerkki on ollut todennäköisesti suuntaviitta korsulle.

JANTSO JOKELIN, TEKSTI
KARI MANKONEN, KUVAT

Kakkurintie Kullaan Joutsijärvellä on vaatimaton ja romuluinen kärrypolku, jonka kunnossapito on unohtettu. Polun varrella on pelkkää kivistä metsää. Vain majava on padonnut puron uima-altaaksi.

Karun ja kivisen maaston painaumas- sa, noin kilometrin päässä hiekkatiestä, on lähes huomaamaton hirsirakennelma. Sen ohi kävelee helposti.

Niin oli aikanaan tarkoituskina. Vuosina 1941–1944 Kakkurin korsun suojissa piilotteli toistakymmentä henkilöä, jotka kieltäytyivät sodasta Neuvostoliittoa vastaan.

Aseistakieltäytyminen sodan aikana oli äärimmäinen teko. Vain maan alle piiloutunut saattoi selvitä.

KAKKURIN KORSUSTA on tullut kotiseutuneuvos **Timo Korkeaojalle**, 75, elämän mittainen projekti. Hän muistaa omasta lapsuudestaan, kuinka sotapoliisi löysi piilottelijat.

Vanhemmiten Korkeaoja on kuullut korsun elämästä yhtä ja toista, jopa itse korsussa eläneiltä ja sen tuhoamiseen osallistuneilta.

Joukossa on ollut myös desantteja eli Neuvostoliiton palvelukseen siirtyneitä vakoojia. Rajan yli loikkanee vakoojat pudotettiin laskuvarjolla takaisin Suomeen.

– Viimeinen desantti kuoli kolme vuotta sitten. Sain häneltä kirjeen ennen hänen kuolemaansa, Korkeaoja kertoo.

Asianomaisten tarinoista hän on kuitenkin niukkasanainen ja kiertelevä.

– Kaikesta en oikein voi puhua. Olen luvannut olla tietyistä asioista 30 vuotta vaiti, Korkeaoja selittää.

Korsun elämänvaiheet ovat hyvin tiedossa. Niitä vain ei ole lehtien palstoilla juuri kerrottu.

KORSU RAKENTUI talvisodan jälkeisenä keväänä 1941, kun uusi sota alkoi näyttää väistämättömältä. Kourallinen kylän miehiä päätti piiloutua kutsuntakäskyä metsään. Rekikeliänsä aikaan kätettiin kuivia riihen hirsiiä Kakkurilammen sammalikkoon.

Korsu kohosi ainutlaatuisen paikkaan, vaikeakulkuisen kivipellon keskelle kuin sattumalta jääneeseen kivettömään painanteeseen. Miehet tunsivat erikoisen maaston jo pikkupoikina tehtyjen seikkailujen vuoksi. Ulkopuoliset eivät seutua tunteneet.

Korsu naamioitiin. Kolmen hirsikerran korkuinen asuintila peitettiin sammalilla. Savupiippu syntyi ontosta kuusen kannosta, uunina toimi muutaman sadan litran vetoinen peltipönttö. Ohi saattoi kävellä viiden metrin päästä, eikä piilopaikkaa välttämättä nähty.

Miehistä tuli *metsäläisiä*, luonnossa elävä heimo.

Ympäri vuorokautinen vartio valvoi metsäkaartin rauhaa. Korsun miehet ra-

kensivat hälytyslangan läheiseltä kiveiltä korsulle.

Kun korsu valmistui heinäkuussa, sota oli jo alkanut. Joukko-osastoihin jätti sodan aikana saapumatta noin 30 000 miestä, joista yli puolet luokiteltiin karkureiksi.

SUOMEN Kunnanlääkäriyhdistyksen sihteeri **Einar Anttinen** tutki talvisodan rintamakarkuruutta ja julkaisi aiheesta artikkelin Suomen Lääkäriliiton Aikakauslehdessä 1941.

Tutkimuksissa hän pohti, oliko karkureilla mitään yhdistäviä tekijöitä. Karkurit tulivat kaikista eri sosiaalisista luokista ja kutsuntaikäryhmistä. Yhteistä nimittäjää ei löytynyt alkoholista tai vanhilataustastakaan.

Lopulta Anttinen näki karkureita yhdistävän ainakin yhden asian: ”Kaikki nämä henkilöt olivat jollain tavalla sielullisesti poikkeavia...”

Aseistakieltäytyjät olivat omalaatuista sakkia. Osalla oli suvussa mielisairautta. Elämää varjosti edellisten sotien trauma. Rintamapelko oli vahva. Vankilaan päätyneet miehet itkivät ja masentuivat. Pääkoppa ei kestänyt sodan kauhua eikä valtion nitistävää poliisivoimaa.

Talvisodassa rintamakarkuruus leimattiin mielenhäiriöksi ja siihen suhtauduttiin suopeammin. Jatkosodan aikana mielenvikaisuus ei kuitenkaan riittänyt perusteeksi jäädä pois kutsunnoista. Isänmaan puolesta taistelemaan kelpasi kovan paikan edessä hullukin.

Kaikista ei kuitenkaan ollut rintamalle.

– Tänä päivänä nämä korsun miehet olisivat olleet sivareita. Muutamalla oli kyllä muita poliittisia syitä. Vuosi 1918 oli jäänyt sopimatta, Korkeaoja toteaa.

Käpykaartilaiset, metsäläiset, petäjänkiertäjät, paskahousut. Aseistakieltäytyjiä kutsuttiin monella nimellä, mikä kertoo ilmiön laajuudesta ja ihmisten asenteista heitä kohtaan.

Aseistakieltäytyjä oli puolustusvoimien silmissä kommunisti, ja kohtalo sen mukainen.

Arviot jatkosodan aikana ammutuista ja teloitetuista vaihtelevat reilusta kusedakymmenestä historioitsija **Heikki Ylikankaan** yli 250 henkilöön. Sodanajan valokuvat ovat taltioineet useita teloitustilanteita. Miesten kasvoista välittyvä pelko ja epätoivo.

Laki salli teloituksen petturuudesta ja rintamakarkuruudesta. Suomessa kuolemanrangaistus poistettiin sota-ajan rikoksista vasta 1972.

Samana vuonna kun Kullaan karkurit muuttivat korsuun, Suomussalmen rintamalla teloitettiin Suomen kuuluisin aseistakieltäytyjä **Arndt Pekurinen**.

Vuosien elämä Kakkurissa maan alla oli vaikeaa, mutta voitti kuoleman.

JOUTSIJÄRVEN ERÄMAA valittiin taannoisessa ympäristöministeriön kyselyssä Satakunnan hiljaisimmaksi paikaksi. Eikä täällä todella kuulu yhtään mitään. Ei koneiden siritystä, ei maantien huminaa.

Timo Korkeaaja mahtuu kevyesti seisomaan uusittuun korsuun, sillä se rakennettiin puoli metriä esikuvaansa korkeammaksi. Hän muistaa vuoden 1944 tapahtumat, jolloin sotapoliisi löysi ja tuhosi sotakarkureiden piilopaikan.

Jääkausi on kylvänyt Joutsijärven ikimetsään kivisen pellon, jonka harjanne ylittää Noormarkun ja Ahlaisten kautta merenpohjaan saakka. Vuonna 1813 metsäpalo korvensi täältä 15 000 hehtaaria metsää. Metsässä näkee edelleen nokisia kantoja.

Vanhimmat löydetty piilopirttien jäänteet ovat mahdollisesti jo varhaisten vihjojen ajalta. Suomalainen on osannut piileskellä korvessa ennenkin.

Hiljainen erämaa oli ihanteellinen paikka sotapoliisia pakeneville aseistakieltäytyjille. Lähin asumus oli yli viiden kilometrin päässä ja sekin oli ystävällinen yhteyspaikka.

Paikalliset eivät katsoneet korsulaisia pahalla. Metsässä sai elää rauhassa.

Miehet elivät marjoilla ja vaihtoivat niitä siviilien kanssa suihin, jauhoihin ja muuhun ruokaan. Kalamiehet nostivat apetta järvestä.

Ryöstelyä miehet eivät harrastaneet. Elämä korsussa perustui rehelliseen vaihtoon ja omavaraisuuteen.

Tärkein elintarvike oli riista, erityisesti hirvi. Suuren kiven kyljessä oli korsupoi- kien palvisauna. Palvaamalla liha säilyi pitkään.

Hirvikanta oli kuitenkin noina vuosina erittäin pieni. Talvisena aamuna lumesta etsittiin jälkiä. Niiden perään lähdettiin aina.

Käsityötaitoisten miesten ollessa rintamalla siviileillä oli kova puute tarvekaluista.

Metsäläiset valmistivat puhdetoina luutia, koreja ja muuta puutavaraa ja vaihtoivat niitä ruokaan ja tarvikkeisiin. Vaihdamatalous ja käsityöläisyys pitivät korsuyhteisön leivässä.

Korsun viihteestä vastasi kaksi hanuria, Kullaalla ensimmäiset laatuaan.

KORSUN KOHTALOKSI KOITUI talvinen ruoanhankintaretki sodan viimeisenä talvena. Epätoivoinen nälkä sai metsäläiset hakemaan hernesäkkejä hirsiaitasta Noormarkun Lassilassa.

Korsulaiset eivät pimeässä huomaneet, että yksi säikeistä vuoti. Herneitä valui koko matkalle Noormarkusta järvelle asti.

– Valpo epäili, että täällä tällainen piilopaikka oli. Kuukausia tätä varjostettiin ja etsittiin, mutta paikkaa ei löydetty, Korkeaaja kertoo.

Hernevarkauden huomasi tilanhoitaja **Oskari Alhoniemi**, Timo Korkeaajan iso-isä. Hän ilmoitti hernevarkauden kylän poliisille, joka puolestaan kertoi asiasta Porin lentokentän sotapoliisiryksikölle.

Hiljaiselo korsulla päättyi 13. tammikuuta 1944. Sotapoliisit hihitivät järvelle, pidättivät rannasta kaksi miestä ja laittoivat heidät kävelemään edellään korsulle.

Vartiomies huomasi poliisit, veti hälytysnarusta ja avasi tulen.

Luoti osui ryhmän kersanttia rintaan. Kersantti selvisi, mutta vartiomies kuoli itse kahakassa. Korsun asukit kuuluivat hälytyksen ja ryömivät kivillä verhottuun 20-metriseen pakotunneliin. Lähes kaikki korsulaiset, noin kymmenen henkeä, pääsivät karkuun.

Järvellä kiinni jääneet pidätettiin. Sodan päättyessä hekin saivat vapauden.

Parin päivän kuluttua taistelusta viranomaiset polttivat korsun. Läheiset määntynyt muistuttavat yhä palosta.

NYKYÄN KORSU on retkeilykäytössä ja yksi etappi Joutsijärveä kiertävällä retkeilyreitillä. Uusi korsu rakennettiin paloturvallisemmaksi ja lämpötiivimmäksi kuin esikuvansa.

Korsun ovat rakentaneet Porin työtömät vuosina 1996–1997. Sen mallina toimi jatkosodanaikaisen korsun palanut hirsikehikko.

Alkuperäinen korsu oli puoli metriä

matalampi. Se vasta piilossa oli.

Timo Korkeaaja on toiminut koko ikänsä vanhojen rakennusten parissa. Itse hän asuu sammalella tilkityssä hirsimökissä, jossa on vanhan aitan ovi ja katolla vellikello.

Nostalgiseen rakentamiseen perehtyneenä hän muistaa mainita, että korsu on tilkitty modernilla massalla eikä sammalella. Onton kuusenkannon on korvannut tiilipiippu.

Korsun viereen on rakennettu laavu, jota Korkeaaja katsoo hieman kieroon. Se kieltämättä hiukan nakertaa paikan tunnelmaa.

Korkeaaja oli korsun valloituksen aikaan 10-vuotias ja muistaa hernevarkauden ja sitä seuraavat tapahtumat hyvin.

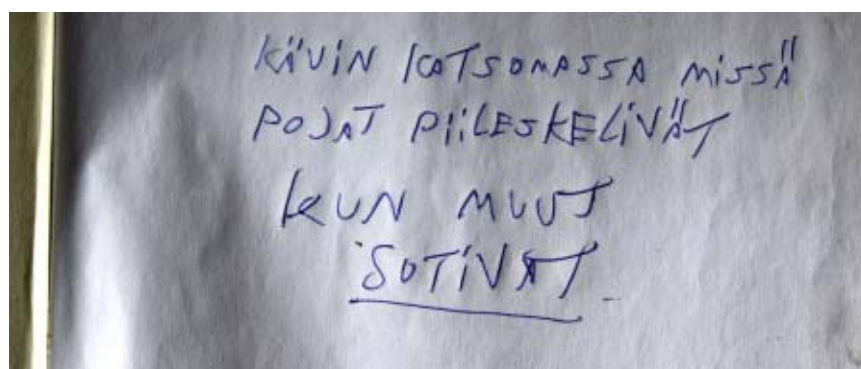
– Teimme jo silloin kevättalvella retkiä tänne, hän muistelee.

Korsun vieraskirjan merkinnät kertovat, että ihmiset ovat yhä kiinnostuneita 1940-luvun aseistakieltäytyjien oloista.

Ehkä ymmärrämme heitä nyt paremmin kuin silloin.

Lähteet

- Jukka Kulomaa ja Jarmo Nieminen (toim.): Teloitettu totuus – Kesä 1944. Ajatus Kirjat 2008.
- Sari Näre & Jenni Kirves (toim.): Ruma sota. Talvi- ja jatkosodan vaiettu historia. Johnny Kniga 2008.
- Timo Korkeaaja: Kakkurin korsu Joutsijärven pohjoispuolisessa erämaassa. Ulvilan Kotiseutulehti 2008.
- Jukka Kulomaa: Käpykaartiin? 1941–1944: Sotilaskarkuruus Suomen armeijassa jatkosodan aikana. Väitöskirja, Helsingin yliopisto 1995.

Vaeltajat kertovat tuntemuksistaan korsun päiväkirjassa.